

Francisco Tárrega - prvi značajan obrađivač za gitaru

Brajković, Doris

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Academy of Music / Sveučilište u Zagrebu, Muzička akademija**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:116:923918>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-12**

Repository / Repozitorij:

[Academy of Music University of Zagreb Digital Repository - DRMA](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU MUZIČKA AKADEMIJA

VI. ODSJEK

DORIS BRAJKOVIĆ

FRANCISCO TÁRREGA – PRVI ZNAČAJAN
OBRAĐIVAČ ZA GITARU

DIPLOMSKI RAD

ZAGREB, 2022.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU MUZIČKA AKADEMIJA

VI. ODSJEK

FRANCISCO TÁRREGA – PRVI ZNAČAJAN
OBRAĐIVAČ ZA GITARU

DIPLOMSKI RAD

Mentor: red. prof. art. Darko Petrinjak

Studentica: Doris Brajković

Ak. god. 2021./2022.

ZAGREB, 2022.

DIPLOMSKI RAD ODOBRILO MENTOR

red. prof. art. Darko Petrinjak

U Zagrebu, 20. lipnja 2022.

Diplomski rad obranjen 5. srpnja 2022.

POVJERENSTVO:

1. _____
2. _____
3. _____

OPASKA:

PAPIRNATA KOPIJA RADA DOSTAVLJENA JE ZA POHRANU KNJIŽNICI MUZIČKE AKADEMIJE

SAŽETAK

Ovaj rad ističe ulogu Francisca Tárrege kao prvog važnog obrađivača za gitaru literature pisane za druge instrumente. Tekst je podijeljen u tri dijela: prvi dio donosi životopis Francisca Tárrege, opisuje odlike njegovog stvaralaštva, napose na području obrađivanja literature za gitaru, te ukazuje na utjecaj Tárrege i njegovih učenika na kasnije generacije gitarista, drugi dio govori o značaju i svojstvima Tárreginih obrada te donosi njihov detaljan popis, dok treći dio analizira odabrane obrade.

Ključne riječi: Tárrega, obrade za gitaru, popis obrada.

ABSTRACT

This paper emphasizes the role of Francisco Tárrega as the first important artist who significantly enriched the literature of transcriptions for the guitar. The text is divided into three parts. The first describes the life of Francisco Tárrega, the legacy of his work, particularly in the field of transcribing for the guitar, and points out the influence he and his students made on the following generations of guitarists. The second part speaks about Tárrega's transcriptions for the guitar and brings in a detailed list of them. The third part of the text offers an analysis of the chosen transcriptions done by Francisco Tárrega.

Key words: Tárrega, transcribing for guitar, list of transcriptions.

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. O TÁRREGI	
2.1 Životopis Francisca Tárrege.....	3
2.2 Odlike stvaralaštva.....	5
2.3 Utjecaj Tárrege i njegovih učenika.....	6
3. OBRADÉ	
3.1 Značaj Tárreginih obrada.....	10
3.2 Svojstva Tárreginih obrada.....	11
3.3 Popis obrada.....	15
3.3.1 Obrade za gitaru solo.....	15
3.3.2 Obrade za duo gitara.....	22
3.3.3 Krive atribucije obrada za gitaru solo.....	24
3.3.4 Etide zasnovane na tuđim temama.....	25
4. ANALIZA ODABRANIH OBRADA	
4.1 J. S. Bach: Fuga iz Prve sonate za violin solo BWV 1001.....	26
4.2 F. Chopin: Nokturno op. 9 br. 2.....	28
4.3 F. Tárrega: Fantazija na motive iz opera <i>La Traviata</i>	31
5. ZAKLJUČAK.....	34
6. LITERATURA.....	35

1. UVOD

Iako je Tárrega bio značajan skladatelj i izvođač u povijesti gitare, ovaj rad prvenstveno razmatra njegovu ulogu kao obrađivača za gitaru literature pisane za druge instrumente. Tárrega nije prvi koji je obrađivao za gitaru, no svakako je prvi koje je obuhvatio širok stilski repertoar od baroka do svojih suvremenika. Time je utro put mnogim kasnijim, više ili manje ambicioznim obrađivačima.

Francisco Tárrega je djelovao u tri smjera: kao koncertantni umjetnik, zatim kao skladatelj i obrađivač te kao pedagog. Njegova aktivnost kao koncertantnog umjetnika nije bila toliko značajna u usporedbi s drugim španjolskim gitaristima 19. i početka 20. stoljeća, kao što su Trinidad Huerta (1800.-1874.), Julián Arcas (1832.-1882.), Juan Parga (1834.-1899.), Antonio Jiménez Manjón (1866.-1919.) i Miguel Llobet (1878.-1938.). Koliko je Tárregina koncertantna djelatnost ostala nedorečena pokazuje i podatak da je turneju u Engleskoj ostavio nedovršenom i odbio je svirati u SAD-u.¹ Ipak, imena navedenih gitarista danas nisu toliko poznata i upečatljiva kao što je ime Francisca Tárrege.

Kao skladatelj, Tárrega je ostavio brojne minijature, uglavnom laganog karaktera i romantičnog duha. One su često omiljeni dio repertoara srednoškolaca, a ponekad nađu mjesto i na nosačima zvuka koncertnih gitarista.

Tárrega je naročito zaslužan za postavljanje temelja moderne gitarističke tehnike. Od njegovog vremena oslon gitare na lijevu nogu postao je standardan, na što su vjerojatno utjecale Torresove gitare nešto većih dimenzija od onih u upotrebi do tada. Unapredio je sviračke pozicije obje ruke te naročito postavu i rad prstiju. Iako nije prvi koji je koristio upotrebu *apoyanda* u tehnici desne ruke, Tárrega je to također učinio uobičajenim.

Karakter i kvaliteta Tárrege kao osobe bili su isto tako vrijedni poštovanja kao i njegova umjetnička nadarenost. Opisivali su ga kao ljubaznu, osjetljivu i velikodušnu osobu. Svi koji su ga poznavali kažu kako treba integrirati oba navedena aspekta kako bi se dobila potpuna slika onoga što je Francisco Tárrega bio.²

¹ Rius, A., Francisco Tárrega, 1852 – 1909; Biography, Valencia: Piles, 2006., 11.

² Rius, A., Francisco Tárrega, 1852 – 1909; Biography, Valencia: Piles, 2006., 12.

Popularnost određene osobe danas se može izmjeriti upisivanjem dotičnog imena ili prezimena u internetsku tražilicu, a dobiveni rezultat kazuje koliko se puta tražena osoba pojavljuje na mrežnim stranicama. Tárregino ime pojavljuje se na desetke tisuća puta te zauzima povlašteno mjesto među gitaristima skladateljima.³

³ Rius, A., Francisco Tárrega, 1852 – 1909; Biography, Valencia: Piles, 2006., 11.

2. O TÁRREGI

2.1 Životopis

Francisco Tárrega rođen je 21. studenog 1852. u Villarrealu, gradu u pokrajini Castellón koja je danas dio autonomne zajednice Valencija. Tárrega dolazi iz skromne obitelji u kojoj su otac i majka mnogo radili kako bi mogli uzdržavati obitelj. S obzirom da nisu mogli provoditi vrijeme sa sinom Franciscom, unajmili su dadilju koja ga je čuvala. U jednom trenutku je izbjegao njezinoj pažnji i pao u jarak te je zadobio tešku infekciju oka koja mu je obilježila život. Otac je stoga poticao njegovo glazbeno obrazovanje kako bi u slučaju potpunog gubitka vida imao siguran životni put.

Svoju glazbenu naobrazbu započeo je kod oca koji ga je poučavao sviranju gitare te u glazbenoj teoriji. Vrlo brzo je nastavio sa satovima klavira kod navodno najboljeg lokalnog gitarista kojeg je u sviračkom smislu također brzo prerastao, a kasnije je kao desetogodišnjak imao nekoliko satova kod tada najpoznatijeg gitarista Juliána Arcasa.⁴

Još kao dječak počeo je zarađivati za svoju obitelj nastupajući na koncertima i svirajući u restoranima. Sa sedamnaest godina postaje sve poznatiji kao daroviti gitarist i klavirist. Popularnost je rezultirala mnogim poznanstvima, među kojima je ono s bogatim trgovcem Don Antoniom Cánedom Mendayasom koji je postao Tárregin pokrovitelj. Don Antonio Cánesa Mendayas je Tárregu upoznao s Antoniom de Torresom, najvažnijem španjolskom graditeljem gitara u 19. stoljeću.⁵ Emilio Pujol u svom je eseju opisao susret Tárrega i Torresa navodeći kako je Torres prvotno Tárregi na probu ponudio gitaru prosječne kvalitete. No, vrlo je brzo uočio Tárreginu izuzetnu sposobnost i muzikalnost te mu je rekao: „Pričekaj, ova gitara nije za tebe“, nakon čega je izašao iz prostorije i vraćajući se rekao: „Ovo je gitara koju zaslužuješ.“⁶ Gitaru koju je dao Tárregi, bila je posebno građena za samog Torresa. Ovim događajem Tárrega je započeo svoje putovanje s Torresovom gitarom koju je svirao do 1889. godine nakon čega ju je zamijenio novom, također Torresovom gitarom i svirao ju sve do smrti. Julian Bream navodi da „iako je Tárrega bio značajan umjetnik koji je

⁴ Junior Sophister Dissertation: Tárrega's Transcriptions of Chopin for Guitar, and their Influence on his own Compositions, pristup 4.5.2022.

⁵ ***: Antonio de Torres Jurado, pristup 9.5.2022.

⁶ Rius, A., Francisco Tárrega, 1852 – 1909; Biography, Valencia: Piles, 2006., 31

odigrao revolucionarnu ulogu u razvoju instrumenta, njegov doprinos bez Torresove gitare bio bi minimalan“.⁷ Sam Tárrega kaže kako ga je na skladanje potaknuo autentičan zvuk Torresovih gitara.⁸

Francisco Tárrega je kratko vrijeme proveo u vojsci nakon čega je 1874. godine upisao konzervatorij u Madridu gdje se zadržao jednu godinu. Uz ostale predmeta, tamo je studirao i klavir, a zanimljivost vezana uz tu činjenicu je što su profesori konzervatorija, nakon što su ga čuli kako svira gitaru, rekli kako se čini „zločin protiv prirode“ jer se nekog tko je već vrstan gitarist želi učiniti pijanistom.⁹ Uz klavir, Tárrega je učio i kompoziciju kod Emilija Arriete te je pohađao satove harmonije. Arrieta ga je uvjerio da se posveti gitari i odustane od karijere pijanista. Na jednom od koncerata, Tárrega je bio pozvan svirati za profesore konzervatorija i tom je prilikom na gitari improvizirao na teme koje je predložila publika.¹⁰

Već krajem 1870-ih Francisco Tárrega počinje predavati gitaru na konzervatoriju. U njegovoj klasi studirali su kasniji gitaristički velikani Miguel Llobet, Emilio Pujol, Maria Rita Brondi i Daniel Fortea.¹¹

Nakon odsviranog koncerta 1880. godine u gradiću Noveldi kod Alicantea, Tárrega upoznaje gitaristicu Maríju José Rizo s kojom se vjenčao 1882. godine.¹²

Unatoč pozivima za koncerte i turneje Tárrega nije mnogo putovao. Više je volio biti u domovini i svirati za svoju obitelj, znance i prijatelje, nego putovati i održavati koncerte u velikim dvoranama.¹³

Oko 1902. godine Tárrega, kao pedesetogodišnjak, počinje svirati bez noktiju, no taj se prijelaz nije dogodio naglo. Na neko se vrijeme povukao u osamu kako bi se posvetio usavršavanju nove tehnike i traženju željenog zvuka. Koristeći taj novi način, nakon nekoliko mjeseci (u lipnju 1902.) održao je prvi koncert u dvorani *Quatre Gats* u Barceloni. Izvještaji

⁷ Junior Sophister Dissertation: Tárrega’s Transcriptions of Chopin for Guitar, and their Influence on his own Compositions, pristup 9.5.2022.

⁸ ***: Francisco Tárrega, pristup, 9.5.2022

⁹ Rius, A., Francisco Tárrega, 1852 – 1909; Biography, Valencia: Piles, 2006., 65.

¹⁰ Junior Sophister Dissertation: Tárrega’s Transcriptions of Chopin for Guitar, and their Influence on his own Compositions, pristup 9.5.2022.

¹¹ ***: Francisco Tárrega, pristup, 9.5.2022.

¹² Ibid., pristup 9.5.2022.

¹³ Junior Sophister Dissertation: Tárrega’s Transcriptions of Chopin for Guitar, and their Influence on his own Compositions, pristup 9.5.2022.

nažalost ne spominju dojmove o novom načinu izvođenja te o tonskim razlikama u odnosu na prethodno sviranje s noktima. Emilio Puhol navodi kako je “ovaj proces zahtijevao novi postupak vježbanja i doveo do potpune promjene trzaja. Ne možete samo odrezati nokte i svirati na isti način. Rekao bih da je potrebno nekoliko godina da se prsti naviknu na novi način trzaja”.¹⁴

Tárregu je u siječnju 1906. godine pogodio moždani udar uslijed čega je doživio paralizaciju desne strane tijela. Nakon toga se nakratko vratio na koncertnu pozornicu, no nikada se nije potpuno oporavio. Umire 15. prosinca 1909. godine u Barceloni, trinaest dana nakon što je dovršio rad na posljednjoj skladbi *Oremus*, u stvari transkripciji fragmenta jedne Schumannove skladbe (*Phantasietanz br. 5 iz Albumblätter op. 123*).¹⁵

2.2 Odlike stvaralaštva

Francisco Tárrega je napisao oko 80 originalnih skladbi za solo i duo gitara te 120 transkripcija uglavnom za vlastiti repertoar i za svoje učenike. Za vrijeme njegova života izdao je samo 19 originalnih skladbi.¹⁶

Na skladateljski opus značajno je utjecalo Tárregino poznavanje klavirske tehnike te njegova sklonost stilu Frederica Chopina. Najčešće je pisao minijature temeljene na plesovima. Skladao je valcere, polke i mazurke po uzoru na poljskog majstora, dok su tradicionalniji plesni oblici, kao što su menuet i gavota, nastali pod utjecajem Bacha, Händela i Haydna. U Chopinovom stilu napisao je i niz preludija i etida.¹⁷ Nakon posjete Alžiru 1900. godine, Tárrega ponekad sklada i pod utjecajem arapskog stila koristeći ponavljajuće ritamske obrasce, kao na primjer u skladbi *Danza Mora*.¹⁸

¹⁴ ***: Tárrega, pristup 23.5.2022.

¹⁵ Wikipedia: Francisco Tárrega, pristup 9.5.2022.

¹⁶ ***: https://en.wikipedia.org/wiki/Francisco_T%C3%A1rrega, pristup 22.5.2022.

¹⁷ Junior Sophister Dissertation: Tárrega's Transcriptions of Chopin for Guitar, and their Influence on his own Compositions, pristup 22.5.2022.

¹⁸ Wikipedia: Francisco Tárrega, pristup 9.5.2022.

Snimke Tárreginih izvedbi ne postoje, no donekle možemo dočarati stil njegovih interpretacija na osnovu oznaka koje je zapisivao u note. Najčešće karakteristike su sviranje u pozicijama, odnosno dosljedno izbjegavanje korištenja praznih žica u melodijskim linijama, te česta upotreba *portamenta*, *glissanda* i *vibrata*.

Tárrega je najviše svirao u svojoj kući za obitelj, prijatelje i mali krug ljudi što je u skladu s karakteristikama njegovih skladbi salonskog tipa te njegovog načina izvođenja. Nije volio puno putovati i održavati koncerte izvan Španjolske. Legenda kaže kako je Tárrega za vrijeme turneje u Londonu osjećao veliku nostalgiju prema svom kraju, što ga je nadahnulo da napiše poznatu skladbu *Lágrima*.¹⁹

Skladajući, nerijetko je koristio tuđe materijale što nije uvijek i obznanio. Po tome su mu najpoznatije skladbe *Gran jota de concierto* te *Fantazija na motive iz opere La Traviata* u kojima je u velikoj mjeri koristio materijal Juliána Arcasa, ponekad doslovno, ponekad ga neznatno mijenjajući.

Da bi svoje učenike potaknuo na vježbanje, osim vlastitih izvornih etida, za njih je pisao i one zasnovane na motivima poznatih skladbi drugih skladatelja (de Fossa: Etida na Fossinu temu; Mendelssohn: Etida na fragmente iz Fingalove špilje; Verdi: Etida na temu iz La Traviate; Wagner: Etida na temu iz Tanhäusera; Cramer, Thalberg itd.). Slično je činio i u ponekim skladbama koje nisu imale samo didaktičku svrhu nego se njima služio na svojim koncertima. Sve to moglo bi se nazvati hibridima između obrada i izvornog stvaranja.

Tárregine izvorne skladbe, premda privlačne i ljupke, zbog svoje kratkoće danas ne nalaze mjesto u koncertnim programima osim kao dodatak službenom programu, u čemu uvijek efektanu ulogu ima možda najpoznatija Tárregina skladba *Recuerdos de la Alhambra*.

¹⁹ ***: The Well-Tempered Guitar, pristup 23.5.2022.

2.3 Utjecaj Tárrege i njegovih učenika

Gitara je početkom dvadesetog stoljeća započela novu eru svog razvoja koja traje još i danas. Francisco Tárrega postavio je dobre temelje, no za daljnji razvoj zaslužni su njegovi učenici, naročito Miguel Llobet i Emilio Puhol.²⁰

Miguel Llobet (1878.-1938.) je u svojim publikacijama izdao približno 100 djela. Od toga su 25 njegove originalne skladbe, uključujući obrade katalonskih narodnih pjesama, a ostalo su Llobetove obrade za jednu ili dvije gitare te revidirane skladbe iz repertoara koji je prethodno obradio i izvodio sam Tárrega. Llobet je od Tárrege učio obrađivati djela raznih skladatelja i u izboru obrađivane literature uglavnom je išao Tárreginim stopama, proširivši listu imena s nekoliko španjolskih suvremenika (Enrique Granados, Manuel de Falla i Eduardo López-Chávarri). Pritom je pazio da ne naruši izvornu ideju skladatelja čiju je skladbu obrađivao. U obradama katalonskih narodnih pjesama, kao i u svojim izvornim skladbama, Llobet je bio pod utjecajem impresionista i njihova harmonijskog jezika. Istražujući boje i efekte na gitari koristio se *pizzicatima*, *flageoletima* te svijetlim i tamnim tonskim bojama. Na svojim koncertnim turnejama, Llobet je tehniku i način izvođenja na gitari postavio na novu razinu.²¹ Za Llobeta je karakteristično detaljno upisivanje prstometala lijeve i desne ruke²², što je vidljivo u priloženoj ilustraciji:

²⁰ Purcell, R. Miguel Llobet, guitar works Vol. 3: Cantarelle, 1989.

²¹ Purcell, R. Miguel Llobet, guitar works Vol. 3: Cantarelle, 1989.

²² Ibid.

CELEBRE SERENATA ESPAÑOLA (CÁDIZ)

Transcrip.: MIGUEL LLOBET

ISAAC ALBÉNIZ

Allegretto ma non troppo

6 en Ré

mf

arm.

poco rit.

cantando

p

poco cresc.

cresc.

p

poco rit.

a tempo

ten.

rit. molto

Slika 1 – Llobetova obrada Albénizove skladbe Cádiz (Celebre Serenata Española).²³

²³ Purcell, R. Miguel Llobet, guitar works Vol. 3: Cantarelle, 1989.

Emilio Puhol (1886.-1980.) je kao obrađivač nastavio stopama svog učitelja Francisca Tárrege, obradivši približno 270 djela koja obuhvaćaju razdoblje od pet stoljeća glazbe.²⁴ Za razliku od Llobeta, Puhol je uključio barokno, ali i renesansno razdoblje posegnuvši za skladbama izvorno pisanim za vihuelu i lutnju, bliskim rođacima gitare. Obradio je tako skladbe poznatih skladatelja kao što su Luis Milan, Miguel de Fuellana, Alonso Mudara, Diego Pisador, Luys de Narvaez, Francesco da Milano, Gaspar Sanz, Robert de Visee, Francois Corbetta, Santiago de Murcia, Francisco Guerau, Sylvius Leopold Weiss, Jean-Philippe Rameau i drugi.²⁵

Uz već spomenutu dvojicu, značajan nastavljač Tárregine tradicije bio je Andrés Segovia (1893.-1987.). Najzaslužniji za globalnu popularnost gitare, Segovia je Tárregin utjecaj, koji je bio prisutan naročito u ranom radoblju Segovijine karijere, primio u posrednom obliku, preko Llobeta. Taj utjecaj se jasno može čuti na ranim Segovijinim snimkama. Stil i tehnika izvedbe otkrivaju principe Tárregine majstorske škole, što je kasnije potvrdio i sam Segovia.²⁶

Segovia je kao obrađivač postavio umjetnost obrađivanja i širinu obrađivanog repertoara na još višu razinu. Među njegovim značajnim obradama treba ubrojiti Frescobaldijevu *Ariju s varijacijama*, Boccherinijev *Koncert* za violončelo i orkestar te naročito Bachovu *Ciacconu* što je u to vrijeme bio revolucionarni iskorak.

Obrađivanje kao vještina, zaokupilo je brojne kasnije gitariste. Rezultat je varirao ovisno o izboru repertoara te, naravno, ekipiranosti osobe koja se time bavila. Pozitivni primjeri su obrade Bachovih djela za violinu i violončelo solo, a neki manje uspješni, obrade Bachovih klavirskih partita ili Beethovenovog *Koncerta* za violinu i orkestar.

²⁴ Ramírez, F. E. H.: The entire musical legacy of Emilio Pujol, pristup 23.5.2022.

²⁵ Catalogue de guitare: Paris, Max Eschig, 1978.

²⁶ Purcell, R. Miguel Llobet, guitar works Vol. 3: Cantarelle, 1989.

3. OBRADE

3.1 Značaj Tárreginih obrada

Tárrega nije prvi koji je počeo obrađivati za gitaru, jer su se prve obrade pojavile već kod renesansnih vihuelista i gitarista. Praksa obrađivanja glazbe pisane za druge instrumente bila je naročito popularna u 19. stoljeću i nipošto nije bila vezana samo za gitariste.

Najznačajniji gitaristi tog vremena koji su radili obrade prije Tárrege su sljedeći:

- Trinidad Huerta (1800.-1874.): Rossini, fragment iz Berliozove *Fantastične simfonije*

- Napoléon Coste (1805.-1883.): Fanzazija na motive iz Bellinijeve opere *Norma*, Divertimento na teme iz Donizzetijeve *Lucie di Lammermoor*, popularni valceri Johanna Strassa, nekoliko Beethovenovih i Schubertovih pjesama u obradi za glas i gitaru.

- Jan Nepomuk Bobrowicz (1805.-1881.): Chopin: Četiri mazurke op. 6 i Četiri mazurke op. 7 (obrade tiskane 1836.)

- Johann Kaspar Mertz (1806.-1856.) *Opern-revue* op. 8, velika serija u 33 sveska od kojih je svaki zasnovan na fragmentima iz pojedinih opera popularnih u to doba (Donizzeti, Bellini, Flotow, Adam, Suppé, Auber, Rossini, Verdi, Meyerbeer, Nicolai)

- Vasilij Stjepanovič Sarenko (1814.-1881.): jedan od prvih, odmah nakon Bobrowicza, koji je za gitaru obradio Chopinove skladbe (*Preludij* op. 28 br. 4 i *Valse melancholique* op. 34 br. 2)

- Julián Arcas (1832.-1882.): uglavnom operni repertoar (Rossini, Bellini, Verdi)

U ovom kontekstu treba spomenuti i značajnog virtuoza i pedagoga Antonija Jiménez Manjóna (1866.-1919.) rođenog nešto poslije Tárrege, koji je napravio nekoliko zanimljivih obrada: Beethoven (*Adagio sostenuto* iz *Mondschein* sonate za klavir op. 27 br. 2 te *Marcia funebre, sulla morte d'un Eroe* iz Grande sonate za klavir op. 26), Mendelssohn (*La primavera*, Pjesma bez riječi op. 62 br. 6), Chopin (*Preludij* br. 15 op. 28). Zanimljivo, sve osim Mendelssohnove skladbe obradio je i Tárrega!

Većina navedenog su obrade tema iz opera popularnih u to doba. Tárrega je otišao puno dalje u čemu mu je, bez sumnje, pomoglo znanje sviranja klavira te znatno poznavanje klavirske literature. Svojim je obradama otvorio nove puteve i postavio je gitaru na kvalitetniju i zahtjevniju razinu. Prvi je obrađivač koji je obuhvatio veliku količinu skladbi i to iz različitih stilskih razdoblja. Obradio je skladbe ili pojedine stavke baroknih skladatelja (Johanna Sebastiana Bacha, Georga Friedricha Händela), skladbe skladatelja iz razdoblja

klasicizma (Wolfganga Amadeusa Mozarta, Josepha Haydna te Ludwiga von Beethovena), iz razdoblja romantizma (Franza Schuberta, Roberta Schumanna, Frédérica Chopina, Felixa Mendessohna, Georgesa Bizeta, Hectora Berlioza, Giuseppea Verdija, Vincenza Bellinija, Richarda Wagnera) te svojih suvremenika Juliána Arcasa i Isaaca Albéniza. Uzevši u obzir širinu Tárreginih repertoarnih ideja, možemo ustvrditi da je on temeljito utro put budućim generacijama obrađivača za gitaru sve do naših dana. Uspostavio je ozbiljnu razinu pristupa koja se poslije još razvijala i obogaćivala.

3.2 Svojstva Tárreginih obrada

Ideje za svoje obrade Tárrega je crpio iz djela pisanih za različite medije: klavir, violinu, zbor, orkestar, gudački kvartet. Izbor glazbenih vrsta također je raznovrstan i proteže se od zbornog stavka iz Bachove mise, preko korala, fuga i plesova iz razdoblja baroka, do sonatnih stavaka, varijacija, simfonija, preludija, nokturna, valcera, etida, serenada... U slučajevima djela pisanih za orkestar nije poznato je li se Tárrega pri obrađivanju služio klavirskim izvatcima ili orkestralnim partiturama.

U obradama je ispoljavao kreativnost i maštovitost i imao je iznimnu sposobnost i nadahnuće oplemeniti skladbe kojih se latio. No najviše je do izražaja dolazilo njegovo poznavanje mogućnosti i karakteristika gitare i nepogrešiv instinkt za prilagođenost tom instrumentu.

Među obradama možda posebno mjesto zauzimaju one klavirskih skladbi Tárreginog suvremenika Isaaca Albéniza i one se smatraju njegovim naročito uspješnim i vrijednim priložima repertoaru. Tome svjedoči i dojam samog autora s kojim je Tárrega jednom prilikom nastupio na zajedničkom koncertu. Tadašnje novine su istaknule da je Tárrega iznenadio javnost i kritičare svojim talentom, a Albéniz je bio očaran Tárreginom obradom za gitaru svoje slavne *Granade* te njegovom izvedbom. Bio je toliko dirnut i preplavljen emocijama da nije mogao reći ništa više nego uzviknuti – “To je ono što sam zamislio!”²⁷

²⁷ Rius, A., Francisco Tárrega, 1852 – 1909; Biography, Valencia: Piles, 2006., 62, 63.

Slika 2 – Albéniz: *Sevilla*, autograf Tárregine obrade za gitaru.²⁸

Tárregine obrade su očito nailazile na dobar prijem kod publike pa ih je on u velikom broju uvrštavao u svoje koncertne programe. Time ih je popularizirao, ali i širio praksu obrađivanja uopće.²⁹

Priloženi programi Tárreginih koncerata pokazuju omjer obrada u odnosu na izvorne skladbe i važnost koju je Tárrega pridavao tom dijelu repertoara.

PROGRAMA

I PARTE

1. Melodia..... Verdi
2. Barcarola..... Mendelsohn
3. Serenata <Granada>..... Álbéniz
4. Seguidillas..... Chueca
5. Rapsodia Andaluza..... Álbéniz
6. Fantasia espanola..... Tárrega

²⁸ Rius, A., Francisco Tárrega, 1852 – 1909; Biography, Valencia: Piles, 2006., 63.

²⁹ Ibid., 192.

II PARTE

1. Tremolo..... Tárrega
2. Motivo español..... Chueca
3. Momento musical..... Schubert
4. Tema con variaciones (La Pastoral)..... Mozart
5. Nocturno en Mi bemol..... Chopin
6. Variaciones sobre un tema de Paganini..... Tárrega

Program koncerta koji je Tárrega održao u Palacio Corea u Rimu, 7. veljače 1903. godine.³⁰

PROGRAMA

PRIMERA PARTE

1. Serenata Granada..... Albeniz
2. Romansa..... Mendelsohn
3. Barcarola..... Schumann
4. Fantasia Marina..... Arrieta
5. Tremolo Sueno..... Tárrega
6. Gran Jota..... Tárrega

SECUNDA PARTE

1. Rapsodia Espanola..... Albeniz
2. Nocturno..... Chopin
3. Motivos andaluces..... Malats
4. Pastoral..... Mozart
5. Variaciones sobre un tema de Paganini..... Tárrega
6. Aires nacionales..... Tárrega

³⁰ Pujol, Emilio. *Tárrega: Ensayo biográfico*. Valencia: Artes Gráficas Soler, 1978., 169.

TERCERA PARTE

A dos guitarras por el señor Tárrega y su discipulo señor Fortea.

1. Tarantela..... Tosti
2. Minueto..... Mozart
3. Danza de las bacantes..... Gounod
4. Minueto..... Haydn

Program koncerta održanog 13. studenog 1904. u Teatro del centro u la Vall d'Uixó.³¹

Nouvelle Salle PLEYEL-WOLFF & Co.
24, RUE ROCHECHOUART, 24

Dimanche 28 Novembre 1897, à 2 h. 1/2 précises
CONCERT
donné par
DON FRANCISCO TARREGA
avec le gracieux concours de
L'Estudiantina Française "LA LOMBARDE" Dir^r SARABLO Y CLAVERO
MM. Alfred et Jules COTTIN
et l'Estudiantina Espagnole Dir^r JOSÉ FERNANDEZ

PROGRAMME

Une nuit à Grenade, fantaisie..... BUOT
exécute par l'Estudiantina, La Lombarde.

2 A Melodie..... VERDI
B Romance..... MENDELSSOHN
C Sérénade..... ALBENIZ
D Étude Trémolo..... GOTTSCHALK
E Fantaisie Espagnole..... TARREGA
D. Francisco TARREGA.

3 Bonjour Suzon, mélodie..... PESSARD
MM. A. & J. COTTIN.

4 Poète et Paysan, ouverture..... SUPPÉ
exécute par l'Estudiantina FERNANDEZ.

5 A Marina..... ARRIETA
B Menuet..... BOLZONI
C Rapsodie Espagnole..... ALBENIZ
D Seguidilles..... ALDENIZ
F Souvenirs d'Espagne..... TARREGA
D. Francisco TARREGA.

6 Retraite Espagnole..... RUIZ DEL PORTAL
exécutes par les 2 Estudiantinas réunies (30 exé.)

Les Portes n'ouvriront pas avant 1 heure
PRIX DES PLACES 10 ET 5 FR.
Billets d'avance SARABLO 26, R. des Écoles

No 101
Stalle N° 101
10 francs

Slika 3 – Program koncerta održanog 28. studenog 1897. u Parizu.³²

³¹ Rius, A., Francisco Tárrega, 1852 – 1909; Biography, Valencia: Piles, 2006., 168.

³² Pujol, Emilio. Tárrega: Ensayo biográfico. Valencia: Artes Gráficas Soler, 1978., 133.

3.3 Popis obrada

Ovaj popis temeljen je na podacima iz sljedećih izvora:

- E. Pujol: Tárrega. Ensayo biográfico
- A. Rius: Francisco Tárrega. Biography
- F. Tárrega: Collected Works, sv. 1 i sv. 2 (Chanterelle)
- Tárrega: Opere per chitarra, sv. 4 – transkripcije (Bèrben)

Popis je podjeljen u dvije skupine: obrade za gitaru solo te za duo gitara, a dodan je i kraći popis etida zasnovanih na tuđim temama te popis krivih atribucija obrada za gitaru solo.

Neke obrade su još uvijek u rukopisima i bez uvida u njih nije moguće utvrditi kojim većim glazbenim cjelinama ta djela ili fragmenti pripadaju. Za neke od navedenih obrada zna se samo iz sačuvanih koncertnih programa i/ili novinskih kritika (to se naročito odnosi na obrade za gitarska dua koje je Tárrega radio za nastupe sa svojim učenicima, najčešće s Danijelom Forteom), a rukopisi im nisu sačuvani ili otkriveni. U obradama koje jedino spominje Rius u svojoj knjizi, a nemaju naznake ikakvog izvora, Riusovo ime stavljeno je u uglatu zagrada.

3.3.1 OBRADJE ZA GITARU SOLO

Alard, Delphin

Estudio brillante (dio br. 2 iz 10 *Études artistiques*)

Albéniz, Isaac

Cádiz

Granada (Serenata)

Pavana-capricho op. 12 (u nekim edicijama autor je krivo naveden kao Pedro Albéniz)

Sevilla

Arcas, Julián

Bolero y panaderos de Sevilla

Polonesa de Concierto

Arditi, Luigi

La Ingénua/Célebre Gavota

Arrieta, Pascual Juan Emilio

Fantazija (iz zarzuele *Marina*); sadrži *Tango* (zasnovan na ranijoj Arcasovoj obradi!)

Seguidillas y Tango (iz zarzuele *Marina*) (*Tango* – ranija Arcasova obrada!)

Bach, Johann Sebastian

Bourrée I i II [pogrešno nazvan *Loure*] (iz Treće suite za violončelo solo BWV 1009)

Crucifixus (zbor iz Mise u h-molu BWV 232)

Fuga (iz Prve sonate za violinu solo BWV 1001)

Gavotte en Rondeau (iz Treće partite za violinu solo BWV 1006)

Sarabande (iz Prve partite za violinu solo BWV 1002) [Rius]

Tempo di Borea (iz Prve partite za violin solo BWV 1002)

Barbieri, Francisco

Fragment (?) iz zarzuele *El Relámpago*

Paso doble (iz zarzuele *Pan y Toros*)

Beethoven, Ludwig van

Adagio cantabile (iz *Grande Sonate pathétique* za klavir op. 13)

Adagio sostenuto (iz *Mondschein* sonate za klavir op. 27 br. 2)

Allegretto (iz *Mondschein* sonate za klavir op. 27 br. 2)

Allegretto (fragment drugog stavka Sedme simfonije op. 92)

Andante (iz Sonate br. 9/*Kreutzer* za violinu i klavir op. 47)

Andante [molto mosso] (fragment drugog stavka Šeste simfonije op. 68)

Largo [con gran espressione] (iz Sonate za klavir op. 7)

Marcia funebre, sulla morte d'un Eroe (iz Grande sonate za klavir op. 26)

Menuet (br. 3 iz Šest menueta za klavir WoO 10)

[Tempo di] Minuetto (iz Septeta op. 20)

Scherzo (iz Sonate za klavir op. 2 br. 2)

Varijacija [br. 1] (iz četvrtog stavka Septeta op. 20)

Varijacija br. 4/Allegro (iz četvrtog stavka Septeta op. 20)

Bellini, Vincenzo

Tema (iz opere "Piratkinja")

Berlioz, Hector

Mađarski ples (iz opere *La damnation de Faust* op. 24)

Ples Silfi (iz opere *La damnation de Faust* op. 24)

Bizet, Georges

Intermezzo (iz opere *Carmen*)

Kraljev marš (iz opere *L'Arlésienne*)

Minuet (iz opere *L'Arlésienne*)

Sueño del inocente/Adagio (iz opere *L'Arlésienne*)

Boito, Arrigo

Melodija (iz opere *Mefistófele*)

Motivi (iz opere *Mefistófele*)

Romanza (iz opere *Mefistófele*)

Bolzoni, Giovanni

Minueto/Célebre Minueto (iz Gudačkog kvarteta u B-duru)

Caballero, Manuel Fernández

Fragment/arija za dva soprana (iz zarzuele *La Viejecita*)

La Canción del espejo (iz zarzuele *La Viejecita*)

Calleja, Rafael Gómez

Tango de la cadera (iz zarzuele *El ráton*)

Capua, Eduardo di

O sole mio

Chapí, Ruperto

Serenata Morisca

Chopin, Frederic

Mazurka br. 22 op. 3 br. 1

Mazurka op. 24 br. 3

Mazurka op. 33, br. 1
Mazurka op. 33, br. 4
Mazurka op. 67, br. 4
Nokturno op. 9, br. 2
Nokturno op. 32, br. 1
Preludij op. 28, br. 1 [Rius]
Preludij op. 28, br. 4
Preludij op. 28, br. 6
Preludij op. 28, br. 7
Preludij op. 28, br. 11
Preludij op. 28, br. 15
Preludij op. 28, br. 20
Valcer br. 3 op. 34, br. 2
Valcer br. 7 op. 64 br. 2

Chueca, Federico

Copla de Ciego iz zarzuela *Cádiz*)
Coro de lavanderas/Manchegas (iz zarzuele *El chaleco blanco*)
Jota de las ratas (iz zarzuele *La Gran Vía*)
Mazurka "Los paraguas" (iz zarzuele *El año pasado por agua*)
Tango de la Menegilda/Negrita (iz zarzuele *La Gran Vía*) [Rius]

Čajkovski, Petar Iljič

Mazurka

Cramer, Johann Baptist

Estudio de Cramer (slobodna obrada Vježbe br. 33 iz Etida za klavir)

Godard, Benjamin

Valcer

Gottschalk, Louis M.

Gran trémolo op. 58

Gounod, Charles

Fragment iz opere *Faust*

Meditacija (na Bachov Preludij u C-duru BWV 846 – DWK I/1)

Ples Bakhantica (iz komične opere *Filemon y Baucis*)

Grieg, Edward

Anitrin ples (iz Suite *Peer Gynt*, op. 46, br. 3)

Asina smrt (iz Suite *Peer Gynt*, op. 46, br. 2)

Romanza [Rius]

Staccato (*Mali sivi čovjek*, br. 13 iz 19 norveških narodnih pjesama za klavir op. 66)

Usamljeni putnik (iz Šest lirskih komada za klavir, op. 43, br. 2)

Händel, George Friedrich

Koral

Menuet (iz oratorija *Samson*)

Sarabande [Rius]

Haydn, Joseph

Andante (Menuet iz Trija za bariton, violu/ili violinu i violončelo, Hob. 11, br. 87)

Largo assai (drugi stavak iz Gudačkog kvarteta u E-duru, Hob. III/74)

Menuetto "del bove"

[*Tempo di*] *Menuetto* (treći stavak iz Sonate za čembalo Hob. XVI br. 33)

Iradier, Sebastián

La Paloma (habanera)

López Almagro, Antonio

Canto de amor

Malats, Joaquin

Serenata Andaluza [Rius]

Serenata Española

Mascagni, Pietro

Romanza (iz opere *Iris*)

Massenet, Jules

Nuit d'Espagne (drugi stavak iz orkestralne suite *Scènes pittoresques*)

Mendelssohn Bartholdy, Felix

Canzonetta (drugi stavak iz Gudačkog kvarteta br. 1, op. 12)

Pjesma bez riječi/Barcarola, op. 19, br. 6 (*Venezianisches Gondelloed*)

Pjesma bez riječi, op. 30, br. 3

Pjesma bez riječi, op. 30, br. 6 (*Venezianisches Gondelloed*)

Preludij na Mendelssohnovu temu (fragment iz *Fingalove špilje*, op. 26 za orkestar)

Meyerbeer, Giacomo

Concilio de los obispos (fragment zbora iz prvog čina opere *Afrikanka*)

Mozart, Wolfgang Amadeus

Andante (iz Sonate za klavir br. 10 KV. 330)

Minuetto (iz Sonate za klavir br. 3 K. 281?) [Rius] (ova sonata nema Minuetto!)

Minuetto (iz Gudačkog kvarteta br. 15 u d-molu K. 421)

Minuetto (iz Kvinteta za 2 violine, 2 viole i violončelo u D-duru K. 593)

Pastorale (tema s varijacijama)

Rondo Alla Turca (treći stavak iz Sonate za klavir br. 11 K. 331)

Scherzo (?) [Rius]

Prudent, Emile

Impromptu (Improvizacija) i Scherzo (Menuet)

Puccini, Giacomo

Fragmenti iz opere *La bohème*

Fragmenti iz opere *Tosca*

Valcer iz opere *La bohème* [RIUS]

Rouget de Lisle, Claude

Marseljeza [RIUS]

Rubinstein, Anton

Romansa u D-duru PUJOL i RIUS

Romansa u E-duru op. 44, br. 1 PUJOL i RIUS

Ruiz, ? [Matías Ruiz?, španjolski barokni skladatelj, djelovao 1665.-1702.]

Panaderos [RIUS]

Schubert, Franz

Ave Maria op. 52, br. 6, D. 839

Impromptu op. 90, br. 3? PUYOL i RIUS

Menuet (iz Sonate za klavir op. 78, D. 894)

Menuet [RIUS]

Moment musicaux op. 94, br. 3, Allegro moderato

Schumann, Robert

Andantino cantabile/Albumblätter III (br. 6 iz *Bunte Blätter*, op. 99 za klavir)

Au Soir/Des Abends (br. 1 iz *8 Phantasiestücke*, op. 12 za klavir)

Berceuse/Schlummerlied (br. 16 iz *Albumblätter*, op. 124 za klavir)

Choral (nije iz *Album für die Jugend!*)

Feuilles variées (br. 1 iz *Bunte Blätter*, op. 99 za klavir)

Fuga/Kleine Fuge (br. 40 iz *Album für die Jugend*, op. 68 za klavir – bez Preludija)

Fughetta (br. 1 iz *7 Stücke in Fughettenform*, op. 126 za klavir)

Nokturno, br. 2

Nokturno, br. 4

Oremus/preludio (fragment br. 5/*Phantasietanz* iz *Albumblätter*, op. 124)

Preludio/Presto (br. 2 iz *Albumblätter*, op. 99 za klavir)

Reverie/Träumerei (br. 7 iz *Kinderszenen* op. 15 za klavir)

Romanza (fragment br. 1 iz *La Novelle*, op. 21 za klavir)

Scherzo op. 32

Sveti Nikola/Knecht Ruprecht (br. 12 iz *Album für die Jugend* op. 68 za klavir)

Vals

Strauss, Johann ml.

Potpuri valcera (isto kao dolje?)

Valcer/"Isabel" (fragmenti iz *Kuss-Walzer*, op. 400)

Thalberg, Sigismund

Trémolo/Thème et Etude, op. 45)

Valverde, Joaquin

Paso doble (iz zarzuele *Nina Pancha*)

Polka Japonesa (iz zarzuele *El pobre Valbuena*)

Valverde, Joaquín i Estellés, Ramón

Duo de los patos (iz zarzuele *La marcha de Cádiz*)

Gavotte (iz zarzuele *La marcha de Cádiz*) [Rius]

Verdi, Giuseppe

Fantazija na motive iz opera *la Traviata* (u velikoj mjeri Arcasova obrada)

Fragmenti (iz opere *Aida*) PUYOL i RIUS

Tema iz opere *La Traviata* [Rius]

Vieuxtemps, Henri

Etida u A-duru

Wagner, Richard

Fragment (prvi dio *Uvertire* iz opere *Tannhäuser*) – taj glazbeni material poslije u operi pjeva zbor hodočasnika/*Pilgerchor*

Marš (iz drugog čina opere *Tannhäuser*)

Waldteufer, Emil

Potpuri valcera

von Weyrauch, August Heinrich

Adieu (skladba je krivo pripisana Schubertu)

3.3.2 OBRADJE ZA DUO GITARA:

Albeniz, Isaac

Granada

Oriental

Beethoven, Ludwig van

- Adagio* (iz Sonate za klavir, op. 2, br. 3)
- Menuetto* (iz Sonate za klavir, op. 2, br. 1)
- Menuetto* (iz Sonate za klavir, op. 10, br. 3)
- Scherzo* (iz Sonate za klavir, op. 2, br. 2)
- Tema s varijacijama* (iz Septeta op. 20)
- [Tempo di] Minuetto* (iz Septeta op. 20)

Bizet, Georges

- Allegretto* [Ruis]
- Chorus* (iz suite Arležanka br. 1) [Ruis]
- Farandole* (iz suite Arležanka br. 2)
- Melodija* (iz suite Arležanka br. 1)
- Minuetto* (iz suite Arležanka br. 1)
- Oriental?* (Albéniz?)
- Pastorale* (iz suite Arležanka br. 2)
- Tema s varijacijama* (iz suite Arležanka br. 1) [Rius]

Bretón, Tomás

- Pasacalle* (iz zarzuele *La Dolores*)

Chapí, Ruperto

- Serenata morisca*

Gounod, Charles

- ? (iz opere *La Colombe*)
- Ples Bakantica* (iz opere *Philémon et Baucis*) RUIS

Haydn, Joseph

- Adagio* [Ruis]
- Andante cantabile*
- Minuet* [Ruis]

Mendelssohn Bartholdy, Felix

- Pjesma bez riječi*, op. ? br. ? [Ruis]

Pjesma bez riječi, op. 67, br. 4/*Spinnerlied/La hilandera*

Mozart, Wolfgang Amadeus

Fragment iz jednog gudačkog kvarteta

Minuet u D-duru

Minuet (iz opere *Don Giovanni*) [Ruis]

Minuet (Pujol: iz Simfonije br. ? u Es-duru/Ruis: iz Simfonije br. ? u B-duru)

Serenata (iz opere *Don Giovanni*)

Schubert, Franz

Impromptu, op. ? br. ?

Suppé, Franz von

Fragment iz simfonije [Ruis] (iz uvertire? Suppé nije pisao simfonije!?)

Uvertira opereti *Dichter und Bauer/Pjesnik i seljak* (fragment?)

Tosti, Francesco Paolo

Tarantella

Veiga de la Iglesia, Pascual

Alborada Gallega [Ruis]

3.3.3 KRIVE ATRIBUCIJE OBRADA ZA GITARU SOLO

Damas, Tomás

Etida u A-duru (izvorna skladba španjolskog gitarista Tomása Damasa)

Parga, Juan

Etida (izvorna skladba španjolskog gitarista Juana Parge)

Pratten, Madame R. Sydney

Fantazija na Lucijine motive (izvorna skladba engleske gitaristice gđe. Pratten)

Prudent, Emile

Etida – Arcasova obrada

Thalberg, Sigismund

Marche funèbre, op. 59 – Arcasova obrada

Verdi, Giuseppe

Fantazija na motive iz opere La Traviata – u velikoj mjeri to je Arcasova obrada

Melodija (iz opere *I Vespri Siciliani*) – Arcasova obrada

Miserere (iz opere *Il Trovatore*) – Arcasova obrada

3.3.3 ETIDE ZASNOVANE NA TUĐIM TEMAMA

Bach, Johann Sebastian

Estudio sobre una fuga [sic!] de Bach (Gigue iz Prve partite za čembalo BWV 825)

Bach, Johann Sebastian

Estudio sobre una tema de Bach [tema Ciaccone BWV 1004]

de Fossa, François

Estudio sobre una tema de Fossa [“Folia”]

Henselt, Adolph von

Estudio sobre una tema de Henselt [*Canto de amor*/Liebeslied, br. 11 iz 12 *Études de Salon* op. 5)

Schumann, Robert

Estudio sobre una tema de Schumann [taktovi 1-15 i 33-40 iz Etide op. 13 br. 9 u cis-molu]

Verdi, Giuseppe

Etida na temu iz opere La Traviata (tema nije iz *La Traviate*?!)

Wagner, Richard

Estudio sobre una tema de Wagner [iz *Tannhäusera*]

4. ANALIZA ODABRANIH OBRADA

4.1 J. S. Bach: Fuga iz Prve sonate za violinu solo BWV 1001

Tárrega je prvi za gitaru obrađivao glazbu Johanna Sebastiana Bacha. Ta odluka bila je jako dobra jer Bachove skladbe za violinu i violončelo solo odlično zvuče u obradama za gitaru.

Tárregine obrade Bacha su nam zanimljive jer nam daju uvid u tadašnji stil i način interpretacije, koja se bitno razlikuje u odnosu na današnji pristup, te na ondašnje nepridavanje važnosti poznavanju autentične interpretacije barokne glazbe. Tárrega je dosljedno izbjegavao upotrebu praznih žica te je ukazivao na upotrebu viših pozicija, kao što se može vidjeti u navedenom primjeru (sl. 4). Težnja prema toplom zvuku romantičarskih karakteristika naročito je izražena prstometom za nastup teme – izbor treće žice u devetoj poziciji, vjerojatno s predviđenim vibratom, danas je teško zamisliv. Još je teže zamisliva upotreba ukrasne note prije prvog nastupa teme, note koja je tercu niža od prve note teme s kojom je spojena portamentom! Nepridavanje važnosti artikulaciji nota te česta i prekomjerna uporaba legata i portamenta, također je praksa koja odudara od današnje koja teži autentičnom načinu izvođenja barokne glazbe. Tárregine promjene notnih vrijednosti i njihova neujednačenost (naročito u kontrastu teme), također svjedoči o onodobnom površnijem pristupu artikulaciji nota u zapisu. No iako danas djela Johanna Sebastiana Bacha ne izvodimo na način kao što je zamislio Tárrega, njegovi detaljni prstometri i ostale oznake daju nam zoran uvid u interpretativnu praksu onog doba.

FUGA JOH. SEB. BACH

De la 1ª Sonata para violin solo

Francisco Tarrega

The musical score is presented in six systems. The first system begins with the tempo marking 'ALLEGRO' and a series of sixteenth-note patterns with dynamic markings 'p' and 'm'. The second system includes an ornament 'a' and a fingering '4'. The third system contains ornaments 'C. 2.' and 'C. 5.'. The fourth system features ornaments 'C. 2.', 'C. 5.', and 'C. 8.'. The fifth system includes an ornament 'C. 8.'. The sixth system includes an ornament 'C. 5.'. The score concludes with the number '1110'.

-111-

Slika 4 – Prva stranica Bachove Fuge BWV 1001 u Tárreginoj obradi ³³

³³ Andia, Rafael i Quevedo, Javier: Francisco Tárrega. Collected Guitar Works, sv. 1, (reprinti izdavača Antich y Tena, Valencia, 1902.-1903.), Heidelberg, Njemačka: Chanterelle, 1992., 45.

4.2 Chopin: Nokturno op. 9 br. 2

Tárregino poznavanje klavira i klavirske literature te bliskost glazbi Frederica Chopina vjerojatno su glavni motivi za obrađivanje čak 15 (16?) skladbi ovog poljskog majstora i taj dio svakako zauzima posebno mjesto u opusu Tárreginih obrada.³⁴

Tárrega nije prvi koji je obrađivao Chopinove skladbe. Prvi obrađivači bili su već spomenuti poljski gitarist Jan Nepomuk Bobrowicz (koji je obradio i tiskao u Leipzigu osam mazurki iz op. 7 i 8 već četiri godine nakon što su objavljene u izvornoj verziji za klavir) te odmah nakon Bobrowicza, ruski gitarist Vasilij Stjepanovič Sarenko. No iako nije bio pionir, može se reći da je Tárrega bio taj koji je otvorio Pandorinu kutiju jer poslije njega više nije potpuna rijetkost da se Chopin javlja u gitarskim programima. Naročito ga je često svirao Agustín Barrios (1885.-1944.), koji je na brojnim koncertima u dvadesetim i tridesetim godinama prošlog stoljeća izvodio svoje obrade desetak raznih Chopinovih skladbi, a u manjoj mjeri to je činio i Andrés Segovia. Priličan interes pobudio je talijanski gitarist Mario Parodi (1917.-1970.) snimkama Chopinovih skladbi na svojoj LP ploči izdanoj 1966. Mađarski gitarist József Eötvös (r. 1962.) 1997. je godine čitav CD posvetio Chopinovoј glazbi.

Ciklus od tri *Nokturna op. 2*, koji je Chopin skladao kao dvadesetogodišnjak, prvi puta je tiskan 1833. godine. Drugi od tri, u Es-duru, mnogi smatraju Chopinovim najpoznatijim djelom te je često obrađivan za različite instrumentalne kombinacije. Napisan je u ponovljenoj binarnoj formi (A, A, B, A, B, A) s kodom C. Sa svakim novim ponavljanjem dijelovi A i B sve su više ornamentirani i ukrašeni trilerima i dekorativnim tonovima ispisanim u šesnaestinkama i tridesetdruginkama. Upravo je taj segment naproblematičniji u izvedbi na gitari jer je zadovoljavajuća protočnost i lakoća izgovora takvog teksta gotovo nemoguća za ostvariti.

Karakteristična zvučna baza koju melodijskoј liniji daju dionica basa i od nje široko udaljeni prateći akordi u lijevoj ruci, što je povezano upotrebom pedala, još je jedan šopenovski efekt koji, zbog manjeg tonskog raspona, na gitari nije moguće ostvariti.

³⁴ ***: Tárrega's Transcriptions of Chopin for Guitar, and their Influence on his own Compositions, <http://theguitar-blog.com/wp-content/uploads/2013/01/Tarrega%E2%80%99s-Transcriptions-of-Chopin-for-Guitar-and-their-Influence-on-his-own-Compositions.pdf>, pristup 24.4.2022.

No možda je najveći problem u izvođenju Chopina na gitari vrlo suptilni rubato u dionici lijeve ruke. Takvu nezavisnost u kontroli vremena koju pijanist može postići razdiobom materijala između dviju ruku, gitaristu, koji svira samo sa četiri prsta jedne (desne) ruke, gotovo je nemoguća postići.

I kao da Chopinov tekst nije dovoljno zahtjevan, Tárrega je kodi nadodao još gotovo čitavu stranicu s nizovima tridesetdruginki.

Tárregina obrada tiskana je 1903. u Valenciji.

Današnji gitaristi rijetko se odlučuju Chopinova djela uvrstiti u koncertni repertoar. Upravo ta činjenica nam je pokazatelj koliko je ili nije dobra odluka obrađivanja njegovih skladbi za gitaru. No unatoč tome, smatram kako je Tárregin pothvat uspješan jer je dao priliku gitaristima da makar u kućnim i neformalnim uvjetima u nekoj mjeri uživaju u izravnom dodiru sa Chopinovim skladbama. Pretpostavljam da je to uživanje bilo još veće u Tárregino vrijeme kada se gitara mogla čuti uglavnom u uskim krugovima amatera i ljubitelja tog instrumenta.

Nije teško zamisliti da se Tárrega glatko identificirao sa svijetom Chopinove glazbe jer je i svijet njegovih vlastitih skladbi sličnog raspoloženja. Način interpretacije koji je Tárrega gajio, a koji je u velikoj mjeri naznačen prstometom i ostalim oznakama, možemo također lako poistovjetiti sa stilom izvođenja Chopinove glazbe.

NOCTURNO "CHOPIN"

Nº 2. Ob. 9.

Precio fijo 200 ptas.

F. Tárrega

Andante

Slika 5 – Prva stranica Chopinovog Nokturna op. 9 br. 2 u Tárreginoj obradi³⁵

³⁵ Andia, Rafael i Quevedo, Javier: Francisco Tárrega. Collected Guitar Works, sv. 1, (reprinti izdavača Antich y Tena, Valencija, 1902.-1903.), Heidelberg, Njemačka: Chanterelle, 1992., 102.

4.3 F. Tárrega: Fantazija na motive iz opera *La Traviata*

Ovu skladbu, odnosno obradu, napisao je Julián Arcas oko 1860. i prvi puta ju svirao na koncertu u Madridu u srpnju 1862. (točno prije 120 godina!). Pod njegovim imenom izdana je posthumno 1891.

Tárrega je u svoje koncertne programe uvrštavao razne Arcasove skladbe uvijek navodeći ime autora. U slučaju ove *Fantazije*, koju je nerijetko izvodio, navodio je Verdijevo ime (što je točno kada se radi o imenu autora glazbe), ne spominjući ime obrađivača (što možda tada nije bila učestala praksa). Koliko je poznato, Tárrega nikad nije sebe navodio kao autora ove *Fantazije*, odnosno kao obrađivača ovih Verdijevih tema, niti je to učinio Tárregin učenik Emilio Pujol u svom popisu Tárreginih skladbi.

Zabunu je možda prouzrokovala Tárregina skladba *Estudio sobre un tema de La Traviata* tiskana posthumno između 1909. i 1920. (ova tema inače nije locirana u navedenoj operi). Ne upuštajući se u analizu, sva kasnija notna i diskografska izdanja u 20. stoljeću *Fantaziju* su nekritički atribuirala Tárregi.

Sačuvano je nekoliko Tárreginih rukopisa/prijepisa (London, 1893.; Napulj, 1903.), od kojih neki sadrže manje otklone od Arcasove verzije. Izgleda da se Tárrega tom skladbom bavio niz godina, mjestimično modificirajući Arcasov notni tekst.

Obrada sadrži dijelove iz opere *La Traviata*; uvertiru, zatim ariju *Violette Addio, del pasato bei sogni ridenti*, ariju *Violette A quell' amor che è palpito*, ariju *Viollete Sempre libera degg'io folleggiare* i ariju *Violette i Alfreda Amor è palpito*. *Fantazija* se danas često izvodi čemu je razlog zasigurno interpretacijska bliskost poznatom Tárreginom stilu koji najviše dolazi do izražaja u djelima kao što je ova talijanska opera iz razdoblja romantizma.

FANTASIA PARA GUITARRA

SOBRE MOTIVOS DE LA OPERA **TRAVIATA** LE VERDI.

DEDICADA
A D. MANUEL DIAZ JIMENEZ.

POR **JULIAN ARCAS.**

MADRID

(S.E.M.)
N.º 20

ADAGIO. (♩ = 66)

H. TARDÁ.
(S.E.M.) 19100

11 ar.5

Slika 6 – Julian Arcas: Fantasia..., A. Vidal, Barcelona, 1891.

G. Verdi

FANTASIA SU MOTIVI DELLA "TRAVIATA"

89

Chord diagrams and fingering are indicated throughout the score. The piece concludes with a double bar line and a fermata.

E. 1341 R.

Slika 7 – Francisco Tárrega: Fantasia..., Bèrben, Ancona, 1978.

5. ZAKLJUČAK

Francisco Tárrega je kao značajan obrađivač, skladatelj i izvođač ostavio snažan i neizbrisiv trag u svijetu gitare. Svojim obradama obuhvatio je glazbu mnogih stilova i razdoblja te je otvorio nove, do tada nepoznate puteve kojima su kasnije kročili mnogi nakon njega te su na taj način doprinjeli daljnjem razvoju repertoara za gitaru.

Impresivna količina samih obrada ukazuje na Tárregin značaj za naš instrument. Svoje obrade, zajedno s originalnim skladbama, popularizirao je uvrstivši ih u repertoar kojeg je izvodio na koncertima. Iako je imao iznimnu sposobnost oplemeniti obrade te ih prilagoditi instrumentu, pojedini hrabri pokušaji nisu u cjelosti dali dobar rezultat, što se možda prvenstveno odnosi na Chopinove skladbe. No i kroz manje uspješne pothvate, Tárrega je gitaru postavio na višu i kvalitetniju razinu ukazujući na potencijalne nedostatke kod obrađivanja određenih djela. Činjenica da se način interpretacije glazbenih djela (naročito onih iz razdoblja baroka) znatno promijenio, nimalo ne umanjuje Tárregin značaj. Dapače, ukazuje na važnost Tárrege jer je pokrenuo praksu koja se kasnije nastavila te sve više razvijala i unaprijeđivala.

Uz obrade i originalne skladbe, Tárrega je svojim djelovanjem zaslužan i za razvoj moderne gitarističke tehnike koja se koristi sve do danas (potreba *apoyando* trzaja, oslon gitare na lijevoj nozi itd.).

Iako snimke Franisca Tárrege ne postoje, iz njegovih detaljnih oznaka vrlo lako možemo iščitati njegov stil interpretacije te karakter koji je obilježio njegovu osobnost i stvaralaštvo. Usporedno s time, vjerujem kako se većina gitarista u svojim ranijim sviračkim razdobljima upoznala s njegovim izvornim skladbama po kojima je Tárrega najprepoznatljiviji. Stoga je cilj rada bio predstaviti Tárregu iz drugog ugla, kao obrađivača, po čemu je ostavio možda i značajniji utisak!

6. LITERATURA

1. Andia, Rafael i Quevedo, Javier: *Francisco Tárrega. Collected Guitar Works, sv. 1*, (reprinti izdavača Antich y Tena, Valencija, 1902.-1903.), Heidelberg, Njemačka: Chanterelle, 1992.
2. Andia, Rafael: *Francisco Tárrega. Collected Guitar Works, sv. 2*, (reprinti izdavača Ildefonso Alier, Madrid, 1909.-1920.), Heidelberg, Njemačka: Chanterelle, 2000.
3. Gangi, Mario i Carfagna, Carlo: *Tárrega. Opere per chitarra, vol. 4 – trascrizioni*, (2. izdanje, ispravljeno i dopunjeno), Ancona, Italija: Bèrben, 1978.
4. Pujol, Emilio: *Tárrega. Ensayo biográfico*, Valencia, Španjolska: Artes Gráficas Soler, S. A., 1978.
5. Purcell, Ronald: *Miguel Llobet, Guitar Works, Vol. 3, 10 Famous Transcriptions*, Heidelberg, Njemačka: Chanterelle, 1989.
6. Purcell, Ronald: *Miguel Llobet, Guitar Works, Vol. 4, 12 Famous Guitar Duos*, Heidelberg, Njemačka: Chanterelle, 1989.
7. Rius, Adrián: *Francisco Tárrega 1852 – 1909. Biography*, Valencia, Španjolska: Piles, 2006., (prijevod na engleski španjolskog izdanja iz 2002.)
8. Rodríguez, Melchior: *Julián Arcas, Obras completas para guitarra*, Madrid, Španjolska; Soneto, 1993.
9. Segovia, Andrés: *An Autobiography of the Years 1893-1920*, London, UK: Marion Boyars Publishing Ltd, 1977.

10. Junior Sophister Dissertation: *Tárrega's Transcriptions of Chopin for Guitar, and their Influence on his own Compositions*, pristup 22.5.2022.,

<<http://theguitar-blog.com/wp-content/uploads/2013/01/Tarrega%E2%80%99s-Transcriptions-of-Chopin-for-Guitar-and-their-Influence-on-his-own-Compositions.pdf>>

11. ***: *Antonio de Torres Jurado*, pristup 9.5.2022.,

<https://en.wikipedia.org/wiki/Antonio_de_Torres_Jurado>

12. ***: *Francisco Tárrega*, pristup 9.5.2022.

<https://hr.upwiki.one/wiki/francisco_t%c3%a1rrega>

14. ***: *The Well-Tempered Guitar*, pristup 23.5.2022.,

<<https://thewelltemperedguitar.wordpress.com/now-playing/program-notes/lagrima-tarrega/>>

15. ***: *Tárrega*, pristup 23.5.2022.,

<<https://rmclassicalguitar.com/tarrega/>>

16. Ramírez, F. E. H.: *The entire musical legacy of Emilio Pujol*, pristup 23.5.2022.,

<<https://www.uab.cat/web/news-detail-1345680342044.html?articleId=1298271620481>>

17. Catalogue de guitare: Paris, Max Eschig, 1978.